

Ziener

Colofon

ISBN: 978 94 6365 715 0

1e druk 2025

© 2025, Adriaan Groen

www.adriaangroen.nl

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Foto auteur: Anke Boersma

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Ziener

Adriaan Groen

Van dezelfde auteur verscheen eerder

Wat weet ik er eigenlijk van?

Vijftig maanden zwaar

Vertrapt gras

Kruisbestuiving

Trommelhart

Overlander

Halen en brengen

*Voor Maria Reshe,
blind geworden door glaucoom
(† 8-4-2018, Turiani, Tanzania)*

Alles is voorspelbaar,
niets staat vast ...

1

De geluiden waren het eerst terug. Onnatuurlijk hard kwamen ze bij hem binnen. Aardewerk spatte uiteen, metaal kletterde, een stem riep luidkeels om hulp.

‘Hé, wat gebeurt ...?! Zústéér ...! Iemand wordt niet goed hier ...! Zústééér!’

Hij opende zijn ogen en zag een kopje in scherven op de vloer liggen, midden in een plas koffie. Er lag een lepeltje naast. Secondenlang bleef hij ernaar kijken, totdat het tot hem doordrong dat hij met zijn hoofd op een tafel lag. Koud en hard drukte het formica tegen zijn jukbeen. Werktuiglijk zette hij beide handen tegen de rand en duwde zich tot zit.

‘Help zústééér ...! Hierzóó ...?’

‘Ho maar,’ zei hij tegen de man in het bed bij de deur. ‘Hoeft niet meer. Ik ben er al.’

Steunend op het tafelblad boog hij voorover en begon een voor een de scherven op te rapen. Hij hield ermee op toen er twee lage witte schoenen in beeld verschenen. Ze bleven net buiten de traag uitvloeiende plas koffie staan. Om de linkerenkel zat een dun, zilverkleurig kettinkje. Eigenaardig hoe die details hem altijd weer opvielen.

Beroepsdeformatie.

‘Wat is er aan de hand?’ De vrouwenstem was beheerst, maar had een spoor van ongerustheid.

‘We waren met elkaar aan het praten,’ begon de man in het bed. ‘Gewoon, over een stroopwafel die hij me had aangeboden en waarvan ik zei dat die dingen altijd aan mijn gebit bleven plakken, en ineens klap-ie voorover. Knal, zo met zijn hoofd op tafel. Boven op zijn kopje. Ik schrok me dood. Eerst dacht ik nog ...?’

Luc richtte zich op, herkende de zuster als degene die

diezelfde ochtend zijn ontslagprocedure met hem had doorgenomen. Hij wist nog dat ze Tanja heette.

‘Black-out,’ onderbrak hij het verhaal van zijn buurman. ‘Hooguit twee seconden, want ik hoorde mijn kopje op de grond vallen. Niets aan de hand.’

‘Zomaar?’ vroeg het meisje.

‘Zomaar,’ antwoordde Luc.

‘Lukt het u om op bed te komen liggen?’

‘Vast wel,’ zei hij, veel dapperder dan hij zich voelde. Hij zette zich af op de armleuningen van zijn stoel, focuste op zijn bed en nam de twee passen die hem daarvan scheidden. Opgelucht dat hij het had gehaald strekte hij zich erop uit. Tanja reikte achter hem en begon de manchet van een bloeddrukmeter rond zijn bovenarm te wikkelen, vervolgens liep ze naar de kast naast de wastafel en kwam terug met een stel witte plakkers.

‘Ik leg u voor de zekerheid toch weer even aan de monitor.’

‘Dat is goed.’ Hij trok het sweatshirt uit zijn broek en ontblootte zijn bovenlijf. Geroutineerd begon Tanja de stickers te plakken aan weerszijden van het gaasverband dat zijn borstbeen over de gehele lengte bedekte.

‘Hoe voelt u zich nu?’ vroeg ze toen ze bijna klaar was.

‘Redelijk,’ antwoordde hij. ‘Een beetje vreemd, in mijn hoofd vooral. Net of het vacuüm is getrokken.’ Hij wreef over zijn voorhoofd, betastte een pijnlijke plek die hij nu pas ontdekte en keek naar zijn hand. Aan een van de vingers zat een veegje bloed. Hij liet het de verpleegkundige zien.

Tanja wierp een blik op zijn voorhoofd. ‘Een klein sneetje. We zullen er straks naar kijken. Eerst dit.’ Vlot maakte ze de afleidingskabels vast aan de plakkers op zijn borst en keek op de monitor achter hem.

‘U bent onregelmatig.’

‘Ik weet het.’

‘Is dat zo? Waarom heeft u dat niet gezegd?’

‘Dat leek me niet nodig. Ik nam aan dat het vanzelf weer zou overgaan.’ Hij liet het achteloos klinken. In werkelijkheid had hij vanaf het moment dat hij ermee was wakker geworden vurig gehoopt dat het gedender in zijn borst zou stoppen voordat iemand het merkte. Hij wilde niet nog meer medicatie mee naar huis, niet misschien nog een dag moeten blijven tot zijn pols weer regulair was geworden. Verdomme, ze hadden hem verteld dat het na de operatie afgelopen zou zijn met die ritmestoornissen.

‘U had het moeten zeggen.’ Het klonk verwijtend. ‘Nog geen uur geleden heb ik hier samen met u gezeten in verband met uw ontslag. Wilt u beweren dat u toen ook al last had?’

‘Ja.’

Haar mond kreeg een misprijzend trekje. ‘Dat vind ik niet verstandig. U bent nota bene zelf arts.’

Een heel ander soort arts, wilde hij opmerken. Voor een heel ander soort clientèle, maar hij liet het erbij. ‘Misschien was het inderdaad niet zo ...’

‘Tanja, heb jij mij laten roepen?’ Gehaast, stethoscoop in de hand, kwam een jonge vrouw met halflang, kastanjebruin haar de kamer binnenlopen. Ze sprak met een Oost-Europees accent. Luc kende haar als de afdelingsarts, een cardioloog in opleiding die hij tijdens zaalvisites vrijwel dagelijks aan zijn bed kreeg.

‘Ja. Voor meneer Folmer hier.’

De vrouw keek even naar Luc en in dezelfde oogopslag naar de monitor boven zijn hoofd.

‘Hij is onregelmatig,’ constateerde ze.

‘Ja. En hij is flauwgevallen.’

‘Wanneer?’

‘Nu net.’

‘Wat is het precies?’ vroeg Luc, geërgerd dat er over zijn hoofd heen werd gepraat. ‘Atriumfibrilleren, een flutter of een bigeminie zoals de laatste keer?’

De cardioloog leek niet verbaasd dat hij het jargon beheerste. Iedereen op de afdeling wist inmiddels wel wat zijn beroep was.

‘Dat kan ik niet goed zien, daar gaat het te snel voor. Ik moet dan eerst een uitdraai maken.’

‘Er was me verteld,’ zei hij nors, ‘dat die aritmieën voorbij zouden zijn na mijn operatie.’

‘Niet meteen,’ antwoordde de vrouw, haar ogen nog steeds gericht op de monitor. ‘Soms moet het hart wennen aan de veranderde situatie. We zien dat wel vaker. Daarom krijgt u ook medicijnen mee naar huis.’

‘Die halve apotheek.’

Ze trok een wenkbrauw op. ‘Dat valt wel mee, toch? Hoeveel zijn het er? Drie, vier verschillende? En na een maand of wat kunnen we zien of we ...’

Dit keer herkende zijn lijf het. De plotseling in hem opstijgende kou kwam tegelijk met het beeld van een geopend metalen vat voor de opslag van vloeibare stikstof, ijzig witte damp hangend boven het nauwelijks zichtbare oppervlak. In dezelfde seconde bevroor alles, het laatst zijn nog zoekende gedachten.

Hij lag op zijn rug. Boven hem ...

‘Meneer Folmer!’

Een hand schudde zijn schouder. En nog een, aan de andere kant. Hij keek in het gezicht van de afdelingsarts. Behalve Tanja stonden er nog meer verpleegkundigen rond zijn bed. Het gordijn tussen hem en dat van zijn buurman was dichtgeschoven.

‘Gaat het?’ vroeg de afdelingsarts. ‘Zeg eens wat.’

‘Het gaat,’ zei hij. Zijn lippen en tong voelden droog aan. ‘Een slokje water zou helpen.’

De arts knikte naar Tanja, die wegliep. ‘En breng maar meteen een infuus in. Deze meneer gaat vandaag niet naar huis.’

Hij kreunde inwendig en tilde zijn hoofd op. ‘Ben ik weer weggeraakt?’

‘Ja,’ antwoordde de arts. Haar ogen stonden bezorgd. ‘U had gedurende twaalf seconden geen hartslag. We stonden juist op het punt u te gaan reanimeren.’

Hij glimlachte flauwtjes. ‘Op die opengezaagde borstkas? En dat pas geopereerde hart? Blij dat ik u voor was.’

‘Wij ook,’ zei de vrouw. ‘Maar als het had gemoeten ...’ Ze maakte haar zin niet af. ‘We kunnen toch moeilijk met zijn allen gaan staan toekijken hoe u hier het loodje legt.’

‘Dat doe je niet hoor, buurman,’ klonk het vanachter het gordijn.

Enkele verpleegkundigen gniffelden. Een infuusstandaard werd binnengereden. Een van de verpleegkundigen, een stug kijkende jonge vrouw die hij de afgelopen dagen had afgedaan als niet vriendelijk en te onverschillig voor haar vak, scheurde de verpakking van een canule en legde een stuwband aan rond zijn bovenarm.

De afdelingsarts liep weg. Bij het gordijn draaide ze zich nog even om. ‘Ik moet hier iemand bij halen,’ zei ze tegen Luc. ‘Maar één ding is zeker: er is geen sprake van dat u vandaag naar huis gaat.’

Hij antwoordde niet. Aan de zijkant van zijn rechterpols voelde hij een venijnige prik. Hij draaide zijn hoofd, keek naar de canule die in zijn arm stak en vervolgens naar het meisje. Met vlotte, zekere bewegingen sloot ze het infuus aan en plakte de canule af. Een mouw van haar uniform schoof daarbij een stukje op en liet de lijntjes van een tatoeage zien.

‘Knap werk,’ merkte hij op. ‘In één keer raak. Dat lukt niet iedereen.’

De stoeve trekken verzachtten een ogenblik. ‘Ieder zijn specialiteit. Dit is de mijne.’

Ze waren weg. Het gordijn tussen de twee bedden was dicht gelaten. Of dat bewust was gedaan of dat het domweg was vergeten vroeg hij zich niet af, want het kwam hem wel zo goed uit. Langzaam richtte hij zich op tot zit en wachtte.

Niets.

Geen duizeling, geen optrekkende kou.

Volgende stap dan maar, benen over de rand. Per slot had niemand tegen hem gezegd dat hij zijn bed niet uit mocht.

Moe was hij, dat wel, maar dat eigenaardige, lege gevoel in zijn hoofd kwam niet opnieuw opzetten. Voorzichtig zette hij zijn voeten op de vloer, bleef even staan, maar toen er niets bijzonders gebeurde, bukte hij naar zijn tas en zocht met zijn vrije hand in het zijvak.

‘Buurman, je bent toch niet uit bed?’

‘Ik pak alleen mijn telefoon.’

‘Dat kunnen die zusters toch? Wacht, ik bel even.’

‘Niet doen. Ik heb hem al en ik lig weer.’ Hij vertelde er niet bij dat hij blij was dat hij lag. Bang dat de ander een gesprek zou gaan beginnen, toetste hij snel het nummer in van zijn broer.

‘Luc?’

‘Paul, ben jij al onderweg?’

‘Ik zit bij Gouda. Over een half uur ben ik bij je. Is je tas gepakt?’

‘Ik vrees dat je voor niets gaat komen. Ze willen me nog een dag houden. Misschien kun je beter teruggaan.’

Aan de andere kant viel een stilte. Toen klonk het:

‘Waarom is dat?’

‘Niks bijzonders. Mijn hartritme is nog niet wat het moet zijn.’ Hij aarzelde. ‘En ik ben even weggeraakt op zaal.’

Opnieuw bleef het stil.

‘Het is niets,’ herhaalde Luc, terwijl hij een geruststellende klank in zijn stem probeerde te leggen. Inwendig vervloekte hij zichzelf. Hij had moeten zwijgen over dat wegraken. Ook al bracht hij het hele incident terug tot de ernst van een blauwe teennagel, dan nog zou hij zijn broer niet kunnen overtuigen dat er niets aan de hand was. Paul vond alles wat medisch was en afweek van het normale een reden om zich zorgen te maken.

‘Ik ben er nu toch bijna,’ hoorde hij zijn broer zeggen. ‘En ik moet ophangen, want ik bel niet handsfree. Half uurtje.’

Voordat Luc iets kon zeggen werd de verbinding verbroken. Sombor legde hij zijn mobiel op het nachtkastje.

‘Waren ze al op weg?’ klonk het van de andere kant van het gordijn.

‘Mijn broer.’

‘Kwam die u halen?’

‘Ja.’

‘En komt-ie nu toch?’

‘Ja.’

‘Laten we afspreken, buurman,’ ging de stem van zijn buurman op bazige toon door, ‘dat je er niet tussenuit knijpt.’

Ineens kreeg Luc de bijna onbedwingbare neiging iets onvriendelijks te zeggen. Uit pure nijd. Verbittering, gevoed door de wetenschap dat hij hier vandaag niet weg zou komen. Dat hij misschien nog dagenlang naar geleuter zou moeten luisteren, antwoord geven op opdringerige vragen en zich schikken naar wat de verpleging hem opdroeg.

‘Ja, dat kunnen we doen,’ antwoordde hij. ‘Maar ik beloof niets.’

Hetzelfde ogenblik beseftte hij dat hij dat misschien niet had moeten zeggen, want alsof ze erop had liggen wachten joeg de vrieskou weer door hem heen. Krakend witte vorst die in een ondeelbaar moment alle beweging in hem stillegde en zijn lijf veranderde in een liggend grafreliëf van kwartshard ijs.

Hij lag op zijn rug.

Of ...?

Ja, hij lag op zijn rug. Maar er was iets ...

De wolkloze lucht boven hem had een glans die hij nooit eerder had gezien, een weerschijn als van blinkend geel koper. Ze had veel weg van een heldere avondhemel vlak na een onweersbui en net voor het wegzinken van een al laagstaande zon. Tegelijkertijd lag er een bleek soort matheid over, alsof vermengd met het kleurloze gloren dat in Afrika iedere ochtend zijn slaapkamer binnensijpelde.

Afrika?

Hij draaide naar rechts. Geen zon. Andere kant misschien?

Ook niet.

Binnen zijn blikveld was er niets dat het einde van een dag verried, noch de aankondiging van een dageraad. Niets duidde erop wat de bron kon zijn van het gefilterde licht, nergens was er een plek vanwaar een heller schijnsel kwam.

Misschien zocht hij in de verkeerde richting. Soepel kwam hij tot zit en keek om zich heen. Zo ver het oog reikte waren er heuvels. Heuvels bedekt met gras. Niets anders. Geen boom, geen struik, geen opschietende scheuten. Het deed denken aan de geërodeerde uitlopers van de Uluguru, een bergketen in Tanzania die hij te voet had doorkruist. De plooiing van dit landschap was evenwel lager, bijna zo vlak als de eeuwenoude grafheuvels bij Stonehenge. Of de zandduinen in Oman.

Afrika? Uluguru? Stonehenge? Oman?

Hoe kwam hij aan al die herinneringen?

Nu pas drong het tot hem door dat hij op eenzelfde soort terreinverheffing zat. Het gras onder hem was stug, dik en lang als helmgras, dezelfde geelbruine begroeiing die ook de andere hellingen bedekte.

Maar ... was dit eigenlijk wel helm? Of voelde het toch anders?

Weer liet hij zijn blik over de heuvels gaan. De halmen stonden bewegingloos. Geen spriet, geen stengel bewoog. Geen briesje streek over zijn wangen, geen zuchtje wind beroerde de beharing van zijn onderarmen. Ook hoorde hij geen vogels. Er was trouwens geen enkel geluid. Geen gezoem van insecten, niet het verre geraas vanaf een snelweg, het ronken van een overkomend vliegtuig ...

Of toch? Heel in de verte? Een nauwelijks waarneembaar gejoel van stemmen? Een roepen als van spelende kinderen?

Kom.

In één beweging was hij overeind en snoof als vanzelfsprekend de lucht op.

Niets.

Kan niet.

Opnieuw snoof hij, maar nog steeds nam hij geen geuren waar. Niet de zoete hooigeur van het stugge gras, niet de droge lucht van gebarsten aarde, de verwaaide rook van een onzichtbaar houtvuur, de reuk van dierenuitwerpselen ...

Weer een herinnering? De Serengeti, tegen het einde van de droge tijd?

In gedachten haalde hij zijn schouders op, keek om zich heen als om zijn koers te bepalen en begon met een plotseiling opkomend gevoel dat hij haast moest maken de heuvel af te dalen.

Nauwelijks halverwege de helling schoof er een kleine hand in de zijne.

‘Héla.’

Het kind keek even naar hem op, maar zei niets terug. Er lag een grappige uitdrukking op haar donkerbruine gezicht. Ze leek volkomen onbevreesd voor hem, toonde dezelfde onbevangenheid die hem bij Afrikaanse kinderen vaker had getroffen. Het gemak waarmee sommige tegen hem aan leunden als hij naar hun hart en longen luisterde. Net of ze zich er totaal niet van bewust waren hoe anders hij was dan zij. Of ze niet zagen wat anderen juist bang maakte.

Afrika! Tanzania!

Er bestond nu geen enkele twijfel meer. Hij was daar geweest, ooit. En hij had er gewerkt.

‘Waar kom jij zo ineens vandaan?’ vroeg hij.

Ze antwoordde niet. Op teenslippers stapte ze naast hem voort, het gezichtje ernstig, hand nog steeds in die van hem. Haar witte katoenen jurkje met blauwe noppen was vlekkeloos schoon, het kroeshaar in staande sprieten gevlochten, een beetje op zijn zondags, alsof ze zojuist uit de paasmis kwam.

Aan de voet van de heuvel bleef hij weifelend staan. Nergens was iets dat op een pad leek.

Een rukje aan zijn hand. ‘Kom.’

Glimlachend liet hij zich meevoeren. ‘Je kunt dus praten.’

Als enige antwoord verscheen er een kinderlijke rimpel op haar voorhoofd, net of ze over iets moeilijks nadacht.

Nadat ze een tijdje hadden gelopen, deed hij een nieuwe poging. ‘Hoe heet je?’

‘Perpetua.’

‘Mooie naam,’ zei hij. ‘Waar gaan we heen, Perpetua?’

Nog voordat hij uitgesproken was, wist hij dat hij geen antwoord zou krijgen. Hij liet het er maar bij.

Verwondering over haar plotselinge verschijnen voelde hij niet. Ook kwam de vraag niet in hem op waar hij zich bevond en hoe hij hier terecht was gekomen. Zowel zijn eigen aanwezigheid op deze plek als die van haar was even vanzelfsprekend als de gebeurtenissen in een droom. Hij was hier gewoon. En zij ook. En ze gingen ergens heen.

Ze liepen in een gelijkmatig tempo. Minuten misschien, maar het konden ook uren zijn. Niets duidde op het voortschrijden van de tijd. Het getemperde licht dat aan het landschap zijn onbestemde voorkomen gaf, bleef zoals het was. Geen enkele verandering in intensiteit deed zich voor, kleuren werden niet anders.

Niemand kwam hun tegemoet of kruiste hun weg. Eén keer, toen ze zich op een wat hoger gelegen terrein bevonden, meende hij heel in de verte een silhouet te zien afsteken tegen de lucht. Om beter te kunnen zien, bleef hij staan. Het figuurtje was niet alleen, er leek nog iemand naast te lopen. Beiden bewogen zich voort over de top van een heuvel, hielden ogenschijnlijk dezelfde snelheid aan als hij en Perpetua.

‘Kom.’ Ze probeerde hem mee te trekken.

‘Wat zijn dat?’ vroeg hij. ‘Mensen toch?’

‘Mm-mm.’ Het klonk bevestigend noch ontkennend.

Even keek hij op haar neer. Ogen tot spleetjes geknepen tuurde ze in dezelfde richting als waarin hij de verre passanten had gezien. Toen hij zijn blik weer van haar afwendde waren de figuurtjes verdwenen en was het of hij het zich had verbeeld.

Hij gaf het op.

Nog één keer had hij gevraagd waar ze heen gingen, maar een ander antwoord dan het optrekken van een tenger schouder had hij niet gekregen. Toen, zonder enige